

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDACTIE

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg;
Ds. A. van Heteren, Werkendam; Ds. L.W. van der
Meij, Alphen a/d Rijn; Ds. D. Slagboom, Doornspijk;
Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra,
Zeist; Ds. P. van Zonneveld, 's-Gravenhage-Scheve-
ningen; A. Beukers, Alphen a/d Rijn en Joh. van der
Lee, Alphen a/d Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837 - 1357

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d
Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de
administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen
a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs
voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.
Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Uit de beek drinken

**Hij zal op de weg uit de beek drinken;
daarom zal Hij het hoofd omhoog heffen.**
Psalm 110 : 7.

Psalm 110 is wel heel duidelijk een direct-Messiaanse psalm. Dat blijkt reeds in vers 1: "De HEERE heeft tot mijn Heere gesproken: zit aan Mijn rechterhand, totdat Ik Uw vijanden gezet zal hebben tot een voetbank Uwer voeten". De Vader heeft Zijn Zoon gezalfd tot Koning over Sion, de berg Zijner heiligheid, en daarbij besloten tot Zijn overwinning: "Eis van Mij en Ik zal de heidenen geven tot Uw erfdeel en de eindigen der aarde tot Uw bezitting. Gij zult hen verpletteren met een ijzeren scepter; Gij zult hen in stukken slaan als een pottenbakkersvat." (Psalm 2). En de Zoon gaat dan ook tot die overwinning in; maar in de weg van strijd, van hete strijd! Als een koning, die zich met zijn leger werpt in de strijd, die zich helemaal voor volk geeft, die alles voor zijn volk is.

"Hij zal op de weg uit de beek drinken; daarom zal Hij het hoofd omhoog heffen." Dit wordt hier dus gezegd van de Heere Jezus Christus, de Koning der kerk.

Hij zal op de weg uit de beek drinken! Uit de beek drinken. Onwillekeurig denken we aan de mannen van Gideon. De driehonderd, die met hun hand het water aan hun mond brachten, om daarna de strijd met de Midianieten aan te binden.

Welnu, zo heeft Christus de strijd van Zijn volk tot de Zijne gemaakt. Hij heeft vóór hen gestreden. Hij heeft hun nood, hun ellende tot de Zijne gemaakt. Hij heeft in hun dorst gesmacht, om voor Zijn volk te verwerven het water des levens, waarvan Hijzelf heeft gezegd: "wie gedronken zal hebben van het water, dat ik hem zal geven, die zal in eeuwigheid niet meer dorsten!"

Hij zal op de weg uit de beek drinken. Dat betekent dus, dat Christus voor Zijn kerk de strijd zal aanbinden met de Midianieten, met satan en alle doodsmachten. Uit de beek drinken! Het betekende voor de Heere Jezus: smachten van dorst: Mij dorst! Drinken: edik, met gal vermengd!

Zijn laatste beker wijn gaf Hij over aan Zijn arme volk: "Neemt deze en deelt hem onder ulieden, want Ik zeg u, dat Ik van nu aan niet zal drinken van de vrucht des wijnstoks tot op dien dag, wanneer Ik met u dezelfde nieuw zal drinken in het koninkrijk Mijns Vaders." (Lucas 22 : 17). Pas dan, wanneer de volkomen overwinning van al Zijn volk door Hem is behaald zal Hij de beker, gevuld met nieuwe wijn, drinken (de bruiloft des Lams!). Maar tot zolang voor Zijn volk die éne beker (denk aan het H. Avondmaal!), een teken, een onderpand van de overwinning, die hun Koning hun verzekert.

Hij zal op de weg uit de beek drinken. Hij zal hen voorgaan in de strijd en Hij zal niet rusten voor de laatste vijand teniet gedaan is. Maar daarom is de overwinning van allen, die onder de banier van Koning Jezus strijden, gegarandeerd. In al hun strijd tegen satan, wereld en eigen vlees is hun Koning met hen, bij hen, in hen. Hij staat in voor hun

overwinning. De Koning rust niet voor Zijn strijdend volk de eerkroon draagt.

Hij zal op de weg uit de beek drinken. Dat ziet op Zijn strijd!

Daarom zal Hij het hoofd omhoog heffen. Dat ziet op Zijn overwinning!

In al de benauwdheden, aanvechtingen en gevaren is de Heere in het midden van Zijn volk, dat schuilt onder Zijn banier.

Wie in de hitte van de strijd vreest om te komen zie op tot de Koning. Hij heeft reeds overwonnen op Golgotha en in de hof van Jozef. Hij heeft overwonnen, en daarom zal Hij ook overwinnen! Immers: Hij zal op de weg uit de beek drinken; daarom zal Hij het hoofd omhoog heffen!

Uit de beek drinken. Dat doet de koning voor Zijn strijders. Maar dat doen nu ook de strijders voor hun Koning. Hij overwint voor hen, maar zij delen in die overwinning door onder Zijn banier te strijden.

Zalig dan ook degenen, die de strijd kennen. Onder de banier van Koning Jezus! De strijd tegen satan, zonde en wereld. Met de Koning uit de beek drinken! Strijden met Hem, achter Hem aan, ziende op Hem, Die al overwonnen heeft. O ja, die strijders zijn vaak zo bang. Zij kunnen zo vrezen, dat zij nooit het einddoel des vredes zullen bereiken. Dat zij in de strijd zullen bezwijken. De vijanden zijn immers zo talrijk, zo sterk, zo listig. En zichzelf zijn maar zo zwak. Zwak van moed en klein van krachten. Maar als ze dan weer vanuit eigen zwakheid in het geloof mogen zien op hun overwinnende Koning, ja, dan gaat het! Ze vatten nieuwe moed. Ziende op hun Koning, kunnen ze middenin de strijd zelfs zingen: Maar trouwe God, Gij zijt het Schild, dat mij bevrijdt, mijn eer, mijn vast betrouwen; op U vest ik het oog; Gij hebt mijn hoofd omhoog, en doet m'Uw gunst aanschouwen!

Uit de beek drinken. Daarin ligt de eer van de Koning. Daarin ligt ook de eer van Zijn volk, zolang de volle openbaring van de overwinning van Christus nog niet is aangebroken.

Werden we al strijders onder Zijn banier? Werden we door Zijn almachtige genade al voor Zijn dienst ingewonnen? Leerden we de wapenen, die we van nature tegen Hem hanteren, al neerleggen? Werden we zelf al door een pijl van deze Koning Jezus getroffen, zodat we het leven uit eigen hand leerden verliezen, om het in Hem te vinden? Zodat we ingelijfd werden in Zijn leger, ons gewillig mochten scharen onder Zijn vaandel?

Zonder met Hem mee te drinken uit de beek, zonder overgave aan Zijn zaak, geen delen in Zijn overwinning! Integendeel!

Maar in de ge-litteken-de strijders zal op de dag van de overwinning mee het woord worden vervuld, waarin hun Koning getekend is: "Hij zal op de weg uit de beek drinken; daarom zal Hij het hoofd omhoog heffen!"

Ds. M. Vlietstra.

Van de administratie.

In de 3 weken die achter ons liggen, konden we 5 nieuwe abonnees inschrijven en ontvingen we f. 44,- aan giften, waarvoor onze hartelijke dank. Dit is het laatste nummer van ons blad dat ver-

schijnt vóór de ontmoetingsdag in Kampen op D.V. 25 augustus. U komt toch ook? Breng een vriend, vriendin of bekende mee. Het Woord dat gebracht mag worden op die dag is onze belangstelling meer dan waard. De Heere schenke ons Zijn onmisbare zegen, opdat het Woord zijn kracht in ons moge doen en beleefd mag worden wat wordt gehoord.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel: 01720-74202. Giro 704350.

Van de Redactie

Dundas. In het vorige nummer stond een verslag van de bevestiging en intrede van ds. K. Hoefnagel in deze gemeente. We konden de dienst bijwonen en een verslag opmaken, dat we per fax overseinden naar de drukkerij. We hadden dit verslag in vieren gedeeld en aangeduid met de letters a tot en met d. Onder a. ging het om een inleiding, onder b. volgden het eigenlijke verslag van de dienst, zonder samenvatting van beide preken, - onder c. kwam de samenvatting van de bevestigingspreek van de hand van de bevestigiger ds. G.R. Procee van Hamilton, en tenslotte onder d. de samenvatting die ds. K. Hoefnagel gemaakt had met nog een persoonlijke toevoeging van zijn hand.

De drukker heeft dit blijkbaar niet begrepen en de verwijzingen die ik onder b. naar c. en d. gemaakt had en die bestemd waren voor de lezers, opgevat als bestemd voor hem. Hij heeft in elk geval mijn verslag in stukken geknipt en de samenvattingen onder c. en d. daar tussen gevoegd, zodat het nu lijkt alsof het hele verslag van mijn hand is, wat geenszins het geval is en wat ook niet mijn bedoeling was. Ik had juist de verslagen van genoemde predikanten afzonderlijk willen laten opnemen, opdat hun werk in deze beter tot z'n recht zou komen.

Ik hoop dat door het bovenstaande mogelijk misverstand onder onze lezers wordt weggenomen en dat zo aan het werk van deze predikanten recht wordt gedaan.

B.

Ontmoetingsdag te Kampen

Het volgende nummer van dit blad zal D.V. verschijnen op donderdag 30 augustus a.s., dus na de 25e van die maand, waarop, zoals bekend, de ontmoetingsdag te Kampen is gepland. Daarom is dit de laatste opwekking aan vrienden en vriendinnen van Bewaar het Pand om D.V. in groten getale naar Kampen te gaan om deze ontmoetingsdag te bezoeken. De plaats van samenkomst is als van ouds het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente aan de 2e Ebbingestraat, dat de kerkeraad van die gemeente steeds weer bereidwillig voor ons beschikbaar stelt. We hopen weer vele oude vrienden en vriendinnen te ontmoeten en natuurlijk ook vele anderen. Ouderen vallen weg. Het is daarom van groot belang dat jongeren hun plaatsen innemen. Het is naar Gods Woord, dat in de plaats van de vaderen de zonen zullen zijn. Hier volgt weer het programma:

Morgensamenkomst, aanvang 10.30 uur:
opening: ds. G. Blom van Meerkerk.
spreker: ds. D. Slagboom van Doornspijk: deze hoopt ook de morgensamenkomst te sluiten.
Pauze.

Middagsamenkomst, aanvang 2 uur:

opening: ds. R. Kok van Damwoude.
spreker: Ds. A. van Heteren van Wer-
kendam.

slotwoord: ds. P. van Zonneveld van
Scheveningen.

Er zal weer een boekentafel zijn, met vele goede boeken, zodat er een ruime keus is. Er wordt gezorgd voor kinderopas. Dat is ons toegezegd en daarvoor zijn we de meisjes die dit op zich nemen van harte dankbaar. En: koffie en frisdrank met toebehoren zullen in overvloedige mate beschikbaar zijn. Daar zorgt de kosten van de kerk met zijn personeel voor. Er is ruimte in overvloed om elkaar in de vergadering te ontmoeten en daar de maaltijd te gebruiken.

Het gaat er niet alleen om dat we samen-
komen om te luisteren naar wat in de morgen
en in de middag vanaf de kansel zal worden
gezegd. Dat moet voor ons wel van de groot-
ste betekenis zijn, want daarin gaat het er om
wat de Heere tot ons spreekt. Maar we
mogen toch ook niet vergeten dat het erom
gaat elkander te ontmoeten als vrienden
en vriendinnen van Bewaar het Pand. Het gaat
om het aanknopen van vriendschapsbanden
en het verstevigen van banden die al eerder
gelegd zijn. Het gaat om de uitwisseling van
gedachten. Dat vinden we ook in de Schrift:
Komt luistert toe.... en ik zal vertellen wat de
Heere aan mijn ziel gedaan heeft.

We lezen van Paulus dat hij op zijn weg naar
Rome de broeders ontmoette en moed greep.
We lezen ook van de kamerling dat hij zijn
weg met blijdschap reisde. Dat was na het
onderwijs dat de Heere hem door Filippus
gegeven had.

Voor velen zijn de ontmoetingsdagen al tot
zegen geweest. De Heere moge ook deze keer
in ons midden zijn. Dan blijft de vrucht niet
achterwege.

Tot ziens, D.V. te Kampen!

B.

Uit het hart

Toen ik na mijn thuiskomst op woensdag-
morgen 25 juli j.l. het vorige nummer van
ons blad ter hand nam vond ik daarin tot
mijn grote verbazing en verrassing een arti-
kel van de hand van ds. Van der Ent. Door
mijn verblijf in Canada was ik niet in staat
om dat nummer volledig te verzorgen. Dat
vroeg de medewerking van genoemde vriend,
die daarvoor al jaren geleden door de com-
missie van redactie is aangezocht. Het was
niet in mij opgekomen dat hij aandacht zou
schenken aan het feit dat ik op 18 juli j.l. de
leeftijd van 85 jaar bereikte. Ik ben er echter
ten volle van overtuigd, dat het uit zijn hart
voortkwam wat hij schreef en dat hij ver-
tolkte wat ook bij de andere leden van de
commissie van redactie leeft. Het deed me
goed het artikel te lezen. Daarom gevoel ik
me gedrongen om nu te zeggen tot hen en tot
allen die er mee instemmen: waarde vrien-
den, van harte dank voor uw woorden vol
waardering en goede wensen. Alleen: er is
veel te veel goeds van mij gezegd, want wie
ben ik! Van deze gelegenheid wil ik gebruik
maken om de velen die mij op allerlei wijze
geluk wensten hartelijk te bedanken.

De ambtelijke arbeid is mij lief. Ik vind het
een groot voorrecht, dat ik op mijn hoge leef-
tijd nog in actieve dienst werkzaam mag zijn.
Dat heb ik in de weken die ik in Canada bij
mijn kinderen doorbracht sterk gevoeld. En
ik ben er mij van bewust dat ook hier geldt,
wat de Heere in Zijn Woord zegt: Wat hebt gij
dat gij niet ontvangen hebt. De indrukken
daarvan in het hart doen met David zeggen:
wie ben ik en wat is mijn huis....

Mijn verjaardag bracht ik in familiekring
door. We kregen ook bezoek van ds. Procee
van Hamilton en van ds. K. Hoefnagel en zijn
echtgenote van Dundas. In die dagen in
Canada was ik omringd van kinderen, klein-
kinderen en achterkleinkinderen, samen bo-
ven de veertig.

De eerste zondag zat ik onder het gehoor van
ds. Hoefnagel, die toen in Hamilton preekte.
De twee zondagen daarop was ik in een
andere streek en kerkte ik te Norwich in de
gemeente van ds. Spaans. Die gemeente is
erg groot. Het kerkgebouw moest verschil-
lende keren worden uitgebreid. De gemeente

groeit nog, mede door nieuwe immigranten.
We kregen de indruk, dat dit ook het geval is
met de gemeente van Hamilton. Er zijn
jaren geweest, dat het kerkgebouw onder de
diensten lang niet gevuld was, maar nu is dat
anders. De vierde zondag zaten we onder het
gehoor van ds. Procee, die sinds september
vorig jaar die gemeente dient.

Op de dag na mijn verjaardag had ik de
leiding van een samenkomst van bejaarden
uit Dundas en Hamilton in het basement van
het kerkgebouw van Hamilton. Onder de
bejaarden was een trouwe bezoeker - wat
ook van anderen geldt, dat ze trouw op zo'n
middag komen - die op dezelfde dag geboren
is als ik. Ze weet ook van levensleed en ver-
driet. De predikanten Hoefnagel en Procee
toonden hun belangstelling. Het was weer
een fijne middag.

De volgende dag, dus de 20e juli, zou het
huwelijk van Cathy en Adrian te Norwich
plaats vinden. Cathy, een kleindochter, had
al een jaar geleden, toen we daar waren,
gevraagd of ik op die dag zou willen spreken
bij de huwelijksbevestiging. Ik beloofde het,
maar onder voorbehoud. Er zou zoveel kun-
nen gebeuren, alleen al gezien mijn leeftijd.
Maar de maanden gingen heen en de Heere
spaarde. Er werd een reis besproken. We
gingen samen, mijn oudste dochter en ik,
voor de zoveelste keer naar het verre land.
Nu ging het via IJsland. Het vliegtuig dat
voor de reis bestemd was, was onklaar en zo
werd een kleiner vliegtuig ingeschakeld, of
liever twee kleinere vliegtuigen, om de vele
reizigers naar hun bestemming te brengen.
Daardoor kwamen we over IJsland, waar
benzine moest worden ingenomen. Wat is
het daar een bar en woest land. We landden
te Toronto en werden door een dochter afge-
haald en kwamen zo aan ons eerste logeer-
adres. De dagen gingen heen en de dag van
het huwelijk brak aan.

Ds. Spaans had de leiding van de dienst. Ik
kreeg gelegenheid om 15 minuten een toes-
praak in het hollands te houden. Er waren
velen bij de dienst aanwezig die het hollands
goed verstaan, sommigen zelfs beter dan het
engels.

Het ging wonderlijk met mijn toespraak. Ik
had enkele maanden geleden in eigen ge-
meente een huwelijk bevestigd en toen ge-
sproken over de woorden: Zo gingen zij
beiden tezamen, Genesis 22: 8b. De gedachte
kwam toen bij me op: als Cathy trouwt
spreek ik over dezelfde woorden. Ik kon er
echter niet in komen, ook niet in andere tek-
sten, waarover ik bij andere huwelijksbe-
vestigingen gesproken had. Het heeft me
vele uren van denken en overdenken gekost.
Aan de avond voor de trouwdag was ik nog
even ver als toen ik in Canada kwam. Maar
toen kwam me voor de aandacht de tekst,
waarover ik vorig jaar bij een huwelijk in
mijn gemeente gesproken had - ook bij de
huwelijksbevestiging van een kleinzoon in
Rotterdam-west - namelijk Psalm 81: 11b:
doe uw mond wijd open en Ik zal hem ver-
vullen. De inhoud van de preek kwam voor
mijn aandacht. Het kwam voor me vast te
staan dat ik daarover zou mogen spreken. Ik
kwam tot rust.

Na de toespraak van ds. Spaans kreeg ik ge-
legenheid om te spreken. Ik las de tekst voor en
ging toen terstond op mijn doel af. De vijftien
minuten waren zo voorbij. Het deed me erg
goed aan mijn kleinkinderen dit woord van
de Heere aan hen ook persoonlijk mee te
geven.

Ds. Spaans las het huwelijksformulier en
handelde ook namens de burgerlijke over-
heid. Na het volbrengen van alle formalitei-
ten werd het jonge paar aan de aanwezigen
voorgesteld als Mr. en Mrs. Kok.

Er was een maaltijd bereid in een gebouw te
Mount Elgin, een kleine 20 km. naar het wes-
ten. Daar kwamen meer dan honderd gasten
samen. Onder de aanwezigen waren vele
kerkeraadsleden en hun echtgenoten. Ds.
Spaans opende de maaltijd met gebed. Aan
het einde las de bruidegom een gedeelte van
Psalm 37. Ik mocht de maaltijd met gebed
sluiten. Daarna was er nog een rustig samen-
zijn, waarin ik gelegenheid had om met deze
en gene te spreken.

Bij het heengaan kwamen velen me de hand
drukken. Onder hen was ook een oudere

vriend, die zei: dominee, u hebt deze preek
voor mij moeten houden. Met deze woorden
had de Heere krachtadig tot zijn hart ge-
sproken. Hij vertelde in het kort wat de
Heere verder aan zijn ziel gedaan had. Toen
werd het me duidelijk waarom ik niet over
die andere teksten kon spreken. De Heere
had alles bestuurd. In de kerkeraadskamer
had de dienstdoende ouderling o.a. gebeden
of de Heere ook deze dienst zou willen ze-
genen. Dat gebed was verhoord. Ook hier
was het: doe uw mond wijd open en Ik zal
hem vervullen. Het werd een wonder in
mijn ogen. Dat is niet in woorden uit te
drukken. Ik kan alleen zeggen dat het me
zeer bemoedigd heeft en de begeerte ver-
sterkt heeft om nog een poosje in de dienst
des Heeren te mogen arbeiden.

De dagen in Canada zijn omgevlogen. We
hebben velen ontmoet en ook van velen
afscheid moeten nemen, van kinderen en
verdere familieleden, en van vrienden en
bekenden. En nu zijn we al weer enkele
dagen thuis en hebben we een begin gemaakt
met de ambtelijke arbeid en met het werk
voor ons blad.

Tenslotte: we willen allen hartelijk danken
voor hun medeleven en goede wensen en
wederkerig van harte de onmisbare zegen
des Heeren toewensen. De Heere zegene ons
allen uit Zion, uit genade, om Christus wil.

B.

Sprekende plaatsen

12.

Edinburgh, de hoofdstad van Schotland, bergt
een stuk geschiedenis in zich, dat wie er zich
in verdiepen wil, veel tegenkomt. Bijzonder
een stuk geschiedenis van het Gereformeerd
Protestantisme. In Schotland heeft de Heere
Zijn Woord op de kandelaar geplaatst. Zijn
kerk geplant en aan die Kerk mannen ge-
schonken, vol van de Heilige Geest. Vol van
geloof. Mannen wier namen nu nog met eer
genoemd dienen te worden. Niet omlijst,
want dat hebben zij niet gewild noch minder
gezocht. Ook hebben zij er niet naar gestreefd
om later als de enigsten beschreven of aan-
gemerkt te worden. Die overtrokkenheid
wordt weleens bemerkt.

In Edinburgh wijzen verschillende plaatsen
op het machtige heilswerk wat de Heere
heeft willen doen. Wie leven mag uit dezelfde
Levens-bron als in de 15e en 16e eeuw mag
bij het zien en horen bewonderen de daden
des Heeren. Nu, in Edinburgh wordt ook
gevonden, het huis waar de bekende Andrew
Gray is geboren, 14 Dublin Street.

Zijn ouders behoorden tot een aanzienlijke
Schotse familie. Het gezin Gray leefde bij
het Woord, zoals dat door de Reformatie
herontdekt was. Andrew Gray, de jongste
zoon van het gezin en tevens vernoemd naar
zijn vader werd in 1633 geboren. Het was een
bewogen jaar en tijd. Tijdens de regering
van Karel I kon de invloed van de Rooms-
Katholieke kerk doorgaan. De koning wierp
geen enkele dam op tegen de stroom. Overal
werden ook Rooms-Katholieken bevoorrecht
en bevoorrecht en ondervonden de Puri-
teinen tegenstand. De gevolgen bleven niet
uit. In 1638 kwamen in Edinburgh de schotse
Calvinisten bijeen. Onder hen waren bur-
gers, edelen, theologen. Zij sloten, zoals we
reeds weten, een verbond (The Covenant)
waarbij ze beloofden, goed en bloed te zullen
inzetten om het opdringende Rooms-Kathol-
icisme te keren en het Gereformeerd Pro-
testantisme te handhaven. In de geboorte-
plaats van Andrew Gray werd, toen hij vijf
jaar oud was, dit verbond gesloten en onder-
tekend.

In zijn jonge jaren was het Andrew al een
lust om de Heere te vrezen. In één van zijn
preken staat, dat hij in het veld buiten de
stad een arme bedelaar zag. Die bedelaar
knielde achter een grote steen neer en bad
tot de Heere. Die werkelijkheid, dat spre-
kende beeld is hij nimmer kwijtgeraakt. Hij
vertelt, toen ik dit zag zeide ik tot mezelf:
"Daar is nu één van de meest beklagens-
waardige schepselen, die alles mist, terwijl
ik alles bezit wat ik nodig heb. En toch heb ik
nooit zoveel erkentelijkheid betuigd voor
alle zegeningen als dat arme schepsel.

In zijn jeugdtijd ontving hij ook de Godde-

lijke overtuiging om predikant te moeten worden. En wat bleek tijdens zijn studie? Een schrijver merkt terecht op: "Hij vertoonde een geleerdheid, die vër uitging boven zijn leeftijd en een nauwgezetheid in zijn levenswandel, die vër uitging boven zijn geleerdheid". Hij was naar het Paulinische woord: "een voorbeeld der gelovigen in woord, in wandel, in liefde, in de geest, in geloof, in reinheid". Zijn gebed was er ook op gericht om het te kennen, om zo te leven. In 1653 was hij beroepbaar en ontving een beroep van de gemeente te Glasgow. Voor het uitbrengen van dit beroep moest toestemming gevraagd worden om te mogen afwijken van de kerkorde want Gray was nog te jong om beroepen te mogen worden. Men ging, zoals het betaamt, ook toen ordelijk te werk. Met zegen heeft hij in Glasgow gewerkt. Zijn prediking was Schriftgetrouw, doordrenkt van ernst, van overtuiging, van vermaning, maar ook van liefde en aansporing. In alles kwam uit dat hij een dienaar van de Heere was. Een ootmoedige dienaar. Dit kan ook niet anders, want hij had een nauwe geloofsrelatie met de Heere en kende steeds het gebed tot de Heere. Vandaar dat hij niet groot en verheven werd door de grote toeloop van hoorders. Een sprekend voorbeeld is daarvan bekend. In Glasgow stond ook James Durham als predikant. De schrijver van het werk: "Christus gekruist of het merg des evangeliums".

Het kontakt tussen beide predikanten was goed. Ze beconcurrerden elkaar niet. Op een zondag gingen beide kerkwaarts. Ze moesten beide preken. Ze kwamen elkaar tegen en liepen met elkaar op. Durham wees op de mensenmenigte, die zich verdrong voor de kerk, waarin Gray zou preken en zei: "Broeder, ik zie, dat u vandaag weer een volle kerk zult hebben". Gray zeide tot de oude ambtsbroeder: "Werkelijk, broeder, ze zijn dwaas, dat ze bij u wegblijven en naar mij toe komen!" "Nee, broeder", zei Durham, "want niemand kan zoveel zegen ontvangen in zijn ambt, indien het hem niet uit de hemel gegeven is. Ik verheug me erover, dat Christus gepredikt wordt en ik ben ermee tevreden iets of niets te zijn, opdat Christus alles in allen moge zijn".

Lang heeft Gray niet in de dienst gestaan. Op 22-jarige leeftijd is hij ingegaan in Gods heerlijkheid. Tegenover vrienden heeft hij gezegd, dat hij verlangde naar zijn 22ste jaar, waarin hij verwachtte voorgoed te zullen mogen rusten van zijn arbeid en zoals hij het zei: "in een eeuwigdurend jubileum mijn gezegende Heere en Meester te verheerlijken". Nu op de aangegeven leeftijd is hij heengegaan. Zijn wens ging in vervulling. Van zijn ziek- en sterfbed is ons zeer weinig bekend. Op zich niet erg, want zijn leven was een getuigenis. Toch weten we iets van zijn laatste dagen uit de brief, die hij liet schrijven. Bestemd voor Lord Warriston. Hij was begaan met zijn land, waarin de Heere zo rijk had gewerkt. "O zal het arme Schotland de zonde der Gadarenen over zich brengen, in te begeren, dat Christus uit zijn landpale zou vertrekken en de scheidbrief (in zekere mate) te ondertekenen, voordat Christus die ondertekent? O welk een droevig verslag zullen de boden des verbonds en des Evangelies hebben af te leggen aan Hem, Die de mensen in hun harten kruisigen, op wie ik deze woorden bij zinspeling mag toepassen: "De morgen der bekering is hun als de verschrikkingen des doods en als de verschrikkingen van het aanbreken van de dag van hun verderf.

Hoe slecht zal het er met sommigen van ons voorstaan, wanneer wij geroepen worden ter verantwoording van ons geweten en ter verantwoording van Zijn beloften en ter verantwoording van Zijn bevelen en ter verantwoording van ons licht". Van zichzelf geeft hij door: "Ik weet het niet, want ik wil Hem niet beperken maar ik zal waarschijnlijk spoedig binnen die gerechtszaal staan, waar die heerlijke en vlekkeloze Hogepriester gezeten is met dat gevolg dat de tempel vervult. O, dat zal wat zijn, onder de laatsten te behoren, die verzocht worden in te komen en deel te hebben aan die eeuwige vrede". Wat een toon, wat een belijdenis. Het is vrucht van het gemeenschapsleven met de

Heere. De nederigen geeft hij genade! Aan het eind van de brief schrijft hij: "Voor ditmaal niet meer. Ik ben zeer zwak met zware koorts en ik heb gedurende zeven nachten zo goed als niets geslapen, met veel treurige bijzonderheden en omstandigheden.

Ik zal niets meer zeggen dan, dat ik in sommige bijzondere opzichten de uwe ben en naar ik hoop, mag ik zeggen, stervende in Christus". Nu, dat is gebeurd. "Gestorven in Christus". Wat een rijkdom. Wat een zaligheid. Wat een genade. Verdiend en geschonken om niet!

Samenvattend zijn leven zegt een schrijver: "Hij scheen te helder om lange tijd licht te geven en hij brandde zo fel dat hij spoedig moest worden uitgeblust. Maar nu schijnt hij in het Koninkrijk van Zijn Vader evenals de sterren, altoos en eeuwig".

Een schat van werken heeft hij nagelaten. Vrijwel alle zijn vertaald in het Nederlands. Nog een zaak is treffend. Ook daarin schittert Gods genade. Uit het huwelijk van Andrew en Rachel Braille, zo heette zijn vrouw, werd een dochter geboren. Zij werd later de grootmoeder van Alexander Comrie. In zijn werken heeft Comrie het weleens over zijn 'nu zalige overgrootvader Andrew Gray'.

Ds. M.C. Tanis.

Nederlandse Geloofsbelijdenis 11.

De Godheid van Christus

"Wij geloven, dat Jezus Christus naar Zijn Goddelijke natuur de eniggeboren Zoon Gods is, van eeuwigheid geboren, niet gemaakt, noch geschapen (want also zou Hij een schepsel zijn); maar eenswezens met de Vader, mede-eeuwig, het uitgedrukte beeld der zelfstandigheid des Vaders en het afschijnsel Zijner heerlijkheid, Hem in alles gelijk zijnde, Dewelke is Gods Zoon....". Zo is het begin van artikel 10, dat ons voor deze keer bezig houdt. Het gaat weer over een grote verborgenheid, een zaak, die niet te begrijpen is: over de Godheid van Christus. We lezen er ook boven: "dat Jezus Christus waarachtig en eeuwig God is".

Hier wordt nog niet gesproken over het werk en de weldaden van Christus. Eerst veel later - vanaf artikel 18 - ná de behandeling van zonde en val wordt daar breed aandacht aan gegeven. De Godheid van Christus wordt hier beleden in onmiddellijke aansluiting aan wat we gehoord hebben in het voorgaande gedeelte over de Drieënige God.

Misschien vraagt u uzelf af: waarom zo'n aparte aandacht, nog vóór de uitwerking van de leer van Christus, voor dit éne aspect betreffend de Persoon van Christus, Zijn Goddelijkheid? Als antwoord zou gegeven kunnen worden: Guido de Brès wilde zo opkomen tegen de Roomse lastering in die tijd dat de leer der reformatie "Ariaans" zou zijn. U weet het dat Arius de Godheid van Christus loochende. Ik las dit in één van de verklaringen van deze belijdenis. Hoe dit zij, we moeten dit artikel, zo direct na dat van de Drieëenheid, zeer waardevol achten. In het voorgaande is al beleden dat Christus mét de Vader en de Heilige Geest waarachtig God is. Nu is déze nadere uitwerking geen overbodigheid, maar wordt daarin de heerlijkheid van Christus in Zijn Godheid tot eer van God én van Christus Zelf, tot troost van de Kerk des Heeren, onderstrept.

Met de belijdenis van Christus als Gods Zoon staat of valt de Kerk des Heeren. De Godheid van Jezus Christus is zo'n fundamentele zaak. De vastheid van het geloof en de hoop van allen, die God vrezen is er onlosmakelijk aan verbonden. Hoe zou het geweest zijn als Jezus niet God geweest was. In het verwerven der zaligheid door Zijn lijden en sterven? Hoe zou het zijn in het toepassen der zaligheid vanuit Zijn verhoging? Nooit zou er iets van terecht gekomen zijn en iets van terecht komen! Juist het belijden van de Drieënige God, de algenoegzame God, in Wie alles ligt, in Wie geen tekort is, opent het hart om Christus in Zijn Godheid te belijden. Zo is Hij alles voor schuldigen. In het raam van het geheel mogen we zó over artikel 10 spreken!

Van eeuwigheid geboren

Het is opvallend op welke wijze artikel 10

van de Godheid van Christus gewaagt. Hier worden verschillende woorden gebruikt om dat geheim weer te geven. De belijdenis put zich uit om de heerlijkheid van Christus daarin te tonen. Hij is de eniggeboren Zoon van God.... van eeuwigheid geboren.... éénswezens met de Vader.... mede-eeuwig.

Hier komt uit, dat Hij als Zoon van God van een andere orde is dan de mensenkinderen of welk schepsel ook. De eniggeboren Zoon Gods! Bekende teksten spreken ervan. Laten we alleen eens denken aan Johannes 1 : 14: "en wij hebben Zijn heerlijkheid aan schouwd, een heerlijkheid als des Eniggeborenen des Vaders....". Hij noemt Hem een enig-geboren: omdat Hij van nature een enig Zoon is, als of Hij Hem wilde stellen boven alle mensen en engelen en Hem alleen toe schrijven, dat geen creatuur behoort" (Calvijn). Onze Catechismus vertolkt dat ook als het Zoonschap van Christus vergeleken wordt met het kinschap van de Zijnen.... "dat Christus alleen de eeuwige, natuurlijke Zoon van God is...." (Zondag 13).

Apart moeten we aandacht hebben voor een uitdrukking die in dit verband staat n.l. dat Hij "van eeuwigheid geboren" is. In die woorden komt weer uit het grote geheim van het Zoonschap van Christus, van Zijn Godheid van eeuwigheid. Het zal hier veel nadruk hebben tegenover Arius, die Christus een schepsel van de Vader noemt. De woorden: "niet-gemaakt, noch geschapen (want anders zou Hij een schepsel zijn)".... volgen immers direct op deze uitdrukking. Toch: hoe sterk komt openbaar dat Zijn Zoonschap zo geheel enig is, in een geheel enige verhouding tot de Vader. Geboren... het wijst bij ons op een zeker tijdstip. Als er onder ons een kind geboren wordt, dan wordt de dag en soms zelfs het uur erbij vermeld. Bij de geboorte van prins of prinses staat het tijdstip nauwkeurig in de krant vermeld. Maar van Hém geldt: van eeuwigheid geboren. Hoe zullen wij het als tijdelijke mensen vatten? Het gaat er maar om dat Hij verheerlijkt wordt in Zijn grootheid als Zoon van God. En dán.... dat Hij, Die van eeuwigheid geboren is, nu als Goddelijke Verlosser komt tot mensen die van zichzelf geen millimeter vooruit kunnen zien vanwege hun ongerechtigheden voor God...!

Het afschijnsel Zijner heerlijkheid

Hoezeer of het onze belijdenis er om te doen is juist de heerlijkheid van Christus als Gods Zoon te belijden kunnen we nog duidelijker zien als hier Hebreë 3 wordt aangehaald, n.l. dat Hij is "het afschijnsel Zijner heerlijkheid en het uitgedrukte beeld Zijner zelfstandigheid". Het is hier niet de plaats om deze beelden geheel uit te werken. Maar hoe rijk: God de Vader, Wiens heerlijkheid zo groot is, laat die heerlijkheid als een lichtbron afschijnen in Zijn Zoon. Lichtbron en afschijnsel zijn één. En dan: "het beeld, de afdruk, Zijner zelfstandigheid". Zo'n beeld, zo'n afdruk, heeft iemand terecht opgemerkt, is nooit te denken zonder het oorspronkelijk en toont de trekken daarvan. Zo is de Zoon van God van eeuwigheid vervuld geworden en wordt Hij telkens vervuld met wat van de Vader is. Met eerbied gezegd is het geen armoede dat God een éنية Zoon heeft, want in Hem verschijnt de Vader in al Zijn heerlijkheid.

Ziet, wat betekent dat niet nameloos veel voor al degenen, die in zichzelf niet anders voor God uitkomen dan als arme zondaren. Immers door die Zoon heeft God willen spréken tot mensen, die door eigen schuld alle heerlijkheid kwijt zijn en het beeld van God verloren hebben. Hoe is het alles tot hun zaligheid.

Jezus beelden

De mens zit van zichzelf vol met beelden van de Heere Jezus Christus. Arius had er één gemaakt. Christus als het voornaamste schepsel, die wel heel dicht bij God de Vader staat en vóór alle dingen geschapen is. In de vorige eeuw heeft het modernisme een beeld van Jezus gemaakt, dat nog verder van God de Vader afstaat. We moeten niet luisteren naar wat Johannes en de apostelen van Jezus als Zoon van God zeggen. Zij zijn beïnvloed door de Griekse geest. De historische Jezus komt uit in de andere Evangelien. Ondertussen ging men aan de belijdenis van Petrus voor-

bij en baande de weg tot een Jezusbeeld zonder verzoenend lijden en sterven. Tot vandaag horen we van allerlei beelden van Jezus, zoals het beeld dat Hij enkel de grote verdrukke geweest zou zijn tot bevrijding van alle onrecht.

We kunnen wel doorgaan. Hoe arm is de prediking vandaag op veel plaatsen waar een Jezus verkondigd wordt die aansluit aan de gedachten van de moderne mens! Ongetwijfeld zal onder ons óók gepredikt moeten worden de doorwerking van de genade uit Christus in het leven naar de naaste toe, het verdrukke en ellendige, maar met kracht moet elk Jezus' beeld afgewezen worden, dat het getuigenis van Gods Woord ontkent. Hoe duidelijk spreekt Gods Woord tegen allen, die loochenen dat Christus God is, zij zijn niet uit de waarheid, leugenaars!

Wie zijn wij? In óns zit het: een beeld van Christus te maken naar onze eigen begeerten. Hebt u het al ontdekt? Geloven we in waarheid in de Zoon van God? Het levend geloof kan het niet doen met een eigenge-maakt beeld van Jezus. Dat geloof kan alleen troost vinden in Jezus, zoals Hij is, geopenbaard in het Evangelie. Hij is het van Wie hier beleden wordt: "Dewelke is Gods Zoon, niet alleen van die tijd af, dat Hij onze natuur heeft aangenomen, maar van alle eeuwigheid". Zo heeft Hij alleen de schuld betaald en de kloof gedempt. Zo is Hij de Held, Die ter hulpe besteld is voor reddeloos verlorenen.

Naar Gods Woord

Ook ditmaal leidt onze belijdenis naar Gods Woord. Om aan te tonen dat Jezus van eeuwigheid Gods Zoon is, wordt allereerst verwezen naar een aantal teksten, die ervan spreken, dat God alle dingen geschapen heeft door Zijn Zoon. Genoemd worden: Genesis 1 : 1, Johannes 1 : 1-3, Hebreë 1 : 2 en Efeze 3 : 9. Schrift met Schrift wordt vergeleken: "gelijk ons deze getuigenissen leren, wanneer zij met elkaar vergeleken worden". Een eenvoudige conclusie wordt getrokken: "zo moet dan Degene, Die genaamd wordt God, het Woord, de Zoon en Jezus Christus, toen al geweest zijn. Toen alle dingen door Hem geschapen werden". Het betekent: Christus, door Wie alles geschapen is, was er tevoren al. Nog twee teksten worden genoemd, Micha 5 : 1b: "Zijn uitgangen zijn van ouds, van de dagen der eeuwigheid", en Hebreë 7 : 3: "Hij is zonder beginsel der dagen en zonder einde des levens". Zo: niet alleen vóór alle dingen maar ook van eeuwigheid.

Deze manier van concluderen en de verklaring van deze teksten zullen bij velen vandaag niet aanvaard worden. Laat het óns verblijden, dat dit artikel met Góds Woord de leugen te lijf gaat. We kunnen ervan leren.

Aánroepen, aanbidden en dienen

Het slot van artikel 10 laat zien, hoe hier het hart bewogen is om de troost te prediken in de Godheid van Christus. Gouden woorden staan hier: "Zo is Hij dan de ware, eeuwige God, Die Almachtige, Dewelke wij aanroepen, aanbidden en dienen".

Zijn het anders dan de gestalten van dát geloof, dat weet heeft in eigen leven van zo'n Christus? God roept in Hem, in Wie Hij Zich geopenbaard heeft, tot al deze zaken. Het raakt de eer van Christus dát we Hem aanroepen, aanbidden en dienen. Hij doet het door Zijn Geest beoefenen in het hart en leven van al Zijn kinderen.

Aanroepen... dat vergunt Hij nu aan gevallen mensenkinderen. In Hem ligt alles, wat zij nodig hebben als de ware, eeuwige Verlosser. Die almachtige... nooit behoeft één te denken: 't is bij Hem niet. Wat ligt er een kracht in bij de ontdekking der schuld, bij de bestrijding der vijanden! Hij zal Zich zeker zo betonen en niet laten omkomen.

Aanbidden.... hoe nameloos arm zijn allen, die in Jezus Christus alleen een verheven mens zien. Die aanbidt ook de mens. Maar die Hem door een waar geloof kent als de Goddelijke Zaligmaker, die kan werkelijk aanbidden. Hij wordt aanbeden in de erkenning dat in Hem de volle zaligheid is: de Heere onze gerechtigheid. "Deze is onze God en Hij zal ons zaligmaken; wij zullen ons verheugen en verblijden in Zijn zaligheid". Dienen.... misschien valt het u tegen dat dit

het laatste is! Wij zouden er wat anders hebben gezet; ná aanbidden: loven en prijzen. Maar nee.... dienen. Daarin komen allen uit, die Hem als de Goddelijke Verlosser hebben leren omhelzen door een waar geloof. Hij is hun Heere, Die hen gekocht heeft met Zijn bloed opdat zij Hem zullen dienen. Door Zijn genade geworden van dienstknechten der zonde tot dienstknechten van God. Dat dienen gaat door tot in het eeuwige leven. Een vraag aan het eind voor ons allen: wat dunkt u van de Christus?

D. Slagboom.

Misverstanden

1.

Ds. Van Pagee en de verkiezing

De christelijke gereformeerde dominee R.J. Van Pagee (1916) was geestelijk verzorger in het leger en evangelist in Amsterdam. Door de zogenaamde Diensten met belangstellenden is hij landelijk bekend geworden. Zelf maakte ik ook eens een dienst mee. Het ging over Elia onder de jeneverboom.

Vorig jaar verscheen van hem bij Kok in Kampen een boekje onder de titel De uitverkiezing, pastorale overwegingen bij enkele misverstanden. Na het lezen van dit uitgesproken oppervlakkige boekje, heb ik de neiging de ondertitel te wijzigen in: Misverstanden bij enkele pastorale overwegingen. Het is gewoon een boekje vol vergissingen. Ik zal dat in het vervolg proberen aan te tonen.

Van Pagee blijkt niet alleen maar moeite te hebben met de leer van de prediking, zoals deze beleden wordt in de Dordtse Leerregels, maar neemt daarvan ook radicaal afstand. In D.L. I, 6 wordt beleden: dat God sommigen in de tijd begiftigt met het geloof, sommigen niet begiftigt, komt voort van Zijn eeuwig besluit. Dat gaat volgens Van Pagee te ver. Wat blijft er nu voor de mens en zijn verantwoordelijkheid over? Niets. En dat kunnen we volgens Van Pagee niet maken. Mensen worden hier woedend of moedeloos van. Het maakt de evangelieverkondiging onmogelijk: "De vriendelijkste uitnodigingen lopen stuk op de drempel van het verkiezingsdogma, zoals dat in de Dordtse Leerregels wordt getrakteerd". Het is duidelijk, dat Van Pagee de "traktaties" van de Dordtse Leerregels niet slikt en nooit gelust heeft.

De problemen met de Dordtse verkiezingsleer dateren al vanuit zijn jeugd. Hij kwam al vroeg tot de ontdekking, dat hij door zijn predikanten en andere "geestelijke leiders", die van een vrije wil niets moesten hebben, op het verkeerde been gezet werd, maar de uitkomst van hun denken leidde intussen wel tot "eindeloze pastorale problemen". Vandaar de woede van Van Pagee "omdat we zo slecht voorgelicht zijn".

De problemen met de verkiezing kent de auteur dus van binnenuit. Als kind was het hem al duidelijk, dat dit zo niet kon. Dat God zo als een willekeurig tiran te werk ging. "Ik begreep, dat wij moesten geloven, dat God een aantal mensen van eeuwigheid had uitverkoren om zalig te worden en dat de rest naar de hel ging na hun dood. Die uitverkiezing nu vond ik onrechtvaardig van God. Want ik meende, dat mensen die niet uitverkoren waren er dan ook niets aan konden doen, dat ze niet bekeerd werden".

Natuurlijk willen wij deze moeite van de auteur voluit ernstig nemen. Wie van Gods kinderen is nooit eens aangevochten met de leer van de uitverkiezing? Wij weten van Luther en Bunyan, dat het erom kan spannen. Velen van Gods volk hebben voor deze afgrond gestaan en die nooit kunnen peilen. Maar dat dit onherroepelijk moet leiden tot troosteloosheid en zelfmoord, zoals Van Pagee stelt, is niet waar. De soevereine liefde Gods in Christus is steeds weer voor velen een bron van geestelijke blijdschap geworden. Hun zaligheid ligt immers niet vast in het antwoorden van de mens op Gods roeping, zoals Van Pagee veronderstelt, maar in de onbezweken trouw van de verkiezende God.

Gereformeerde orthodoxie

Voor de problemen, waarmee de auteur in zijn jeugd al, maar ook in zijn evangelisatiepraktijk geconfronteerd werd, zoekt Van

Pagee een verklaring in de gereformeerde orthodoxie zoals die geformuleerd is in de Dordtse Leerregels. Maar om tot de bron van alle pastorale ellende te komen, moeten wij toch nog verder terug. "J. Calvijn" zat er al naast. Reeds hij heeft zich schuldig gemaakt aan de verkondiging, dat God van tevoren besloten heeft, wat de toekomst van de mens zou zijn. En nu zitten we nog altijd met de nasleep van de gereformeerde orthodoxie: onzekerheid en vreugdeloosheid in het leven van hen die God zoeken. Een afstotende werking voor degenen die met het Evangelie in aanraking komen. En niet in het minst: de kerkverlating. Moderne mensen accepteren dit niet. Van Pagee verwijst naar de kritiek van Aleid Schilder, waarin hij zijn eigen problemen blijkbaar herkent. Ook in dit opzicht wil Van Pagee met zijn tijd mee. Kritiek op de vrijmachtige verkiezing van God in Christus is in. De Dordtse Leerregels hebben hun tijd gehad.

Wordt vervolgd.

L.W. van der Meij.

Evangelische groeperingen

Het kan niet ontkend worden dat zogenaamde evangelische groeperingen een zekere aantrekkingskracht uitoefenen, met name op jonge mensen uit diverse kerken. Deze aantrekkingskracht gaat ook de Christelijke Gereformeerde Kerken niet voorbij. Er worden jongerendagen belegd, waar ook jeugd uit onze kerken aanwezig blijkt te zijn. Hoe moeten wij hier tegenover staan? Moet alles zonder meer veroordeeld worden wat wij aantreffen binnen de evangelische groeperingen? Of moet alles zonder meer goedgekeurd worden? Er dient onzes inziens goed onderscheiden te worden. Wat goed is mag niet kwaad genoemd worden en wat kwaad is mag niet goed genoemd worden. Wat overeenstemt met Gods Woord en Wet mogen wij immers niet afkeuren. Maar wat strijdig is met Gods Woord mogen wij niet goedkeuren. Er zijn positieve kanten en er zijn negatieve kanten. Beide moet eerlijk gezegd worden.

1. Positieve kanten

Positief is dat er een duidelijk geluid wordt gehoord op ethisch gebied. Het geluid uit de evangelische hoek is wat dat betreft helaas vaak duidelijker dan uit de kerkelijke hoek. Duidelijk wordt positie gekozen tegen zaken als abortus en euthanasie. Er wordt duidelijk protest aangetekend tegen het beëindigen van het ongeboren leven in de moederschoot en tegen het beëindigen van het oude, zieke, hulpbehoevende en demente leven. Er wordt gewaarschuwd tegen genetische manipulatie, het knutselen aan de erfelijkheid. Op dit gebied dreigen er immers grote gevaren. Huiveringwekkend dat er zelfs over gedacht wordt een kruising tot stand te brengen tussen mens en dier. Het valt zonder meer te waarderen dat hiertegen de waarschuwendende vinger wordt opgeheven. Er wordt Bijbels gedacht en gesproken over zaken van huwelijk en sexualiteit. Het monogame huwelijk, het huwelijk van één man en één vrouw, wordt verdedigd, op grond van Gods Woord. Andere samenlevingsvormen worden veroordeeld, niet vanuit de hoogte, maar omdat Gods Woord het verbiedt. Homosexualiteit wordt veroordeeld omdat Gods Woord het veroordeelt. Het heeft zonder meer iets aantrekkelijks dat men duidelijk durft uit te komen voor zijn standpunt. Voor een Bijbels standpunt. Het Schriftgezag wordt gehandhaafd. Wat de Heere heeft geopenbaard heeft vandaag niets van zijn geldingskracht verloren. Al veranderen de opvattingen van mensen, Gods Woord verandert niet. De normen in de Bijbel gegeven mogen niet aangepast worden aan onze gewijzigde gedachten en voorstellingen. De gedachten en voorstellingen van de mens uit de 20e eeuw dienen genormeerd te worden aan het Woord Gods. Al onze meningen en handelingen dienen getoetst te worden aan de Bijbel. Zij dient een licht op het pad en een lamp voor de voet te zijn. Vriemoedig komt men uit voor eigen mening, omdat het gegrond is op de Heilige Schrift. Hoeveel tegenstand er ook is, men spreekt duidelijk, men voelt zich gedrongen dit te doen. Er wordt veel aan persoonlijk Bijbelonderzoek gedaan. Verjaardagen moe-

ten er vaak voor wijken als er een avond Bijbelstudie is. Als familie dan op bezoek wil komen wordt het gezegd: "Wij hebben vanaavond Bijbelstudie." De verjaardag wordt dan uitgesteld. Zou het geen voorbeeld voor veel kerkmensen zijn? Er wordt zogenaamde stille tijd gehouden. Tijd voor Bijbelonderzoek, meditatie en gebed. Laten we hier niet schamper over doen. Komt het onder ons niet voor dat men zonder het lezen van Gods Woord naar het werk gaat? Dat men er de moeite niet voor neemt iets eerder op te staan teneinde een hoofdstuk uit de Bijbel te kunnen lezen? Hoe weinig tijd wordt er onder ons vaak niet genomen voor onderzoek van Gods Woord, onderzoek van de belijdenisgeschriften, onderzoek van de geschriften uit de tijd van de Reformatie en de Nadere Reformatie? Is het dan niet beschamend te bemerken hoeveel tijd daar in evangelische groeperingen voor wordt uitgetrokken? Er kunnen heel wat positieve zaken opgesomd worden. Voor een eerlijke beeldvorming mogen we daar ook niet aan voorbijgaan. We mogen niet doen alsof er niets positiefs valt te melden. Dan zouden we geen recht doen aan datgene wat binnen de evangelische groeperingen wordt aangetroffen. We kunnen er in bepaalde opzichten nog van leren. Is er onder ons niet veel lauwheid met daartegenover dikwijls een grote mate van betrokkenheid bij de evangelische groeperingen? Maar een juiste en evenwichtige beoordeling houdt in dat we ook eerlijk de negatieve zijden onder ogen dienen te zien.

2. Negatieve kanten

Niet elke evangelische groepering is gelijk aan de andere. We willen dus echt niet alles over één kam scheren. Maar over het algemeen gesproken is het zo dat er op leerstellig gebied nogal wat bedenkelijke zaken naar voren gebracht worden. Terecht wordt ook in deze kringen gesteld dat de mens zondig is. Vervolgens wordt onder woorden gebracht dat Christus op deze aarde gekomen is om te lijden en te sterven. Ook daar mag niet aan getornd worden. Verzoening door voldoening. Het wordt gepredikt: "Christus is voor uw zonden gestorven, Christus heeft u lief. Maar nu moet u uw hart voor Hem openzetten, u moet Hem gaan gehoorzamen." Type-rend voor de leerstellige opvattingen (of liever: misvattingen) in deze kringen is de uitdrukking: "Ik koos voor Jezus, ik heb Jezus aangenomen, ik heb mijn hart voor Hem opengezet." Beking zou dan zijn dat de mens kiest voor God. Het hangt in meerdere of mindere mate van de mens af of de bekering tot stand komt of niet. Dit is onbijbels en in strijd met de belijdenis der kerk. Dit is ten diepste remonstrants. De doodstaat van de mens wordt niet voldoende gehonoreerd. Er is een veel te optimistische mensbeschouwing. Het klinkt niet door wat we lezen in de Dordtse Leerregels, hfdst. 2, par. 14: "Zo is dan het geloof een gave Gods; niet omdat het aan de vrijen wil des mensen van God wordt aangeboden, maar omdat het den mens metterdaad wordt medegedeeld, ingegeven en ingestort; ook niet daarom, dat God alleen de macht om te geloven zou geven, en daarna de toestemming of het daadwerkelijk geloven van den vrijen wil des mensen verwachten; maar omdat Hij, Die daar werkt het willen en het werken, ja alles werkt in allen, in den mens teweegebracht beide, den wil om te geloven en het geloof zelf." Er wordt weinig of niets vernomen in hun prediking van de onwil en de onmacht van de mens. Er klinkt te weinig verwondering door over het werk Gods in het hart van een zondaar. Te weinig wordt gehoord: "Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen." De Heere is de Eerste en de Laatste in het leven van Zijn kinderen. Er is van nature immers niemand die God zoekt. Het is alleen aan de Almachtige toe te schrijven wanneer een zondaar naar God gaat zoeken en vragen. De voorstelling van zaken in evangelische kringen wekt vaak de indruk dat de mens nog heel wat doen kan en doen wil. Het wordt te weinig gehoord dat het vrije genade is. Het wonder is er uit, de mens wordt aan het werk gezet. Het Evangelie is het Evangelie van vrije genade. Waar aan de mens mogelijkheden en krachten worden toegekend, terwijl Gods Woord dat niet doet, moeten wij

positie kiezen tegen zo'n voorstelling van zaken. Het moderne remonstrantisme dient ontmaskerd te worden. De blijheid en opgewektheid in evangelische kringen blijkt met name jongeren aan te spreken. Ook hier moeten we een kritische kanttekening plaatsen. Waar de Heere door Woord en Geest het hart gaat bearbeiten werkt Hij schuldverlaging. Er komt droefheid over de zonde naar God, die een onberouwelijke bekering werkt tot zaligheid. Dan geen aannemen van Jezus, maar een gesteld worden voor een heilig en rechtvaardig God. Dan geen blijdschap, maar zielenood, een gekniel liggen in banden van de dood. Er wordt zoveel geroemd in vermeende vrijheid, zonder ooit iets van gebondenheid gevoeld en beleefd te hebben. In een ontdekkende, schuldigstellende, afsnijdende weg gaat de Heere door Zijn Geest oog geven voor Christus en Zijn Borgwerk. Het is zo waar wat de ouden zeiden: De eerste Adam niet geleerd, de tweede niet begeerd. Wie geen schuld kent, heeft geen Borg nodig. Denk ten deze aan het woord door de Zaligmaker gesproken dat de gezonden de Medicijnmeester niet van node hebben, maar zij die ziek zijn. Christus is niet gekomen om te roepen rechtvaardigen, maar zondaars tot bekering.

Moeten we ook geen bedenkingen hebben tegen het gebruik van allerlei elektronische muziekinstrumenten? De sfeer is vaak werelds. Het gevoel van de mens wordt beïnvloed zodat hij mede hierdoor gedrongen wordt voor Jezus te kiezen. Heel de sfeer die wordt opgeroepen zet tot zo'n keuze aan. Wordt er zo wel recht gedaan dat de Heere juist door de prediking van Zijn Woord, door de toepassende werking des Heiligen Geestes, de waarachtige bekering wil werken naar Zijn welbehagen?

3. Waar wij ons wel en niet voor schamen moeten

Op ethisch gebied valt de opstelling van evangelische groeperingen te waarden. Ik schaam mij er niet voor dat duidelijk te stellen. Ik schaam me er wel voor dat de kerken in ons vaderland in het algemeen gesproken vaak onduidelijk en vaag zijn op dit gebied. Ik schaam mij ervoor dat er soms onbijbelse standpunten in de kerken toegelaten of zelfs verdedigd worden. Dit houdt echter niet in dat dan alles wat binnen evangelische groeperingen gevonden wordt zonder meer goedgekeurd mag worden. Zo is er bijvoorbeeld een conservatieve stroming binnen de roomse kerk die in ethisch opzicht ons zeer verwant is. Maar de leerstellingen van deze stroming kunnen wij niet voor onze rekening nemen. Zo valt er op leerstellig gebied heel wat aan te merken op evangelische groeperingen. Het positieve op ethisch gebied, de tijd die men besteedt aan Bijbelstudie etc. maken dit niet goed. Veel kerkmensen zouden zich moeten schamen als zij eerlijk bij zichzelf nagaan hoe weinig tijd zij besteden aan onderzoek van Gods woord en geschriften daarop gegrond. Maar remonstrantse geluiden en een remonstrantse voorstelling van zaken dient eerlijk onder ogen gezien te worden en afgekeurd te worden. Daar zouden we ons niet alleen voor moeten schamen, maar net als onze vaders tegen moeten strijden en waarschuwen. Er zij evenwel geen schaamte voor het Evangelie van vrije genade. Geen schaamte voor het Evangelie waarin het doorklinkt dat er niets van de mens in aanmerking komt en dat het alles Gods werk is. Moge onze houding zijn als die van Paulus. We lezen in Rom. 1 : 16: "Want ik schaam mij het Evangelie van Christus niet; want het is een kracht Gods tot zaligheid een iegelijk die gelooft, eerst den Jood, en ook den Griek." Er zou schaamte moeten zijn over het feit dat bij alle rechtzinnigheid in de leer zo weinig beleefd wordt van het Evangelie als een kracht Gods tot zaligheid. Maar een te weinig beleven van het Evangelie van vrije genade binnen de kerken voortgekomen uit de reformatie mag er niet toe brengen dat wij het onschriftuurlijke en remonstrantse bij anderen over het hoofd gaan zien. Zowel bij anderen als bij onszelf dient de vinger gelegd te worden bij de wonde. Eerlijk moet signaleerd worden wat niet goed is en wat wel goed is. Dat bewaart voor eenzijdigheid in onze beoor-

deling van onszelf en van anderen. Dat bewaart voor hoogmoedige veroordeling van anderen met voorbijzien van eigen gebreken. Dat bewaart ook voor een zonder meer alles goedkeuren in anderen omdat er bij ons zoveel gebreken zijn. Laten we ons, ondanks alles wat er niet goed is binnen de kerken, toch nooit schamen voor het Evangelie van vrije genade. We willen besluiten met de volgende woorden uit 1 Joh. 4 : 1: "Geloof niet een iegelijken geest, maar beproeft de geesten, of zij uit God zijn."

Ds. A. van Heteren, Werkendam.

Voor de jeugd

Nehemia 101

"En in dit alles maken wij een vast verbond en schrijven het; en onze vorsten, onze Levieten en onze Priesters zullen het verzegelen."

Neh. 9 : 38.

Beste jongelui!

Het is al weer zes weken geleden dat jullie iets uit het boek Nehemia hebben vernomen. Dat het al zo lang geleden is, is gedeeltelijk een gevolg van het feit dat we leven in vakantietijd. Een andere oorzaak is dat we in het laatste nummer ons geroepen zagen om een verslag te schrijven over de bevestiging en intrede van Ds. J. Veenendaal te Katwijk aan Zee.

In die zes weken is er wel weer veel gebeurd, in de wereld, en misschien ook in jouw leven. Ik weet dat natuurlijk niet allemaal. Die zes weken laten ons ook zien dat we snel leven. Alles vliegt voorbij. "Wij vliegen daarheen". Dat is een woord dat in vakantietijd wel weer een bijzondere inhoud krijgt. "Wij vliegen daarheen". In de vakantie gaat een ieder zo zijn eigen weg. Overal heen. De een aldus, de ander alzo. Doch het resultaat blijft gelijk. Of men te voet, per fiets of met een auto, of mogelijk zelfs wel met een vliegtuig daarheen gaat, we gaan allemaal naar het einde. Want vroeg of laat komt dat toch in ons aller leven. Houdt daar in dit "voortsnellende leven" altijd rekening mee. Want eenmaal moeten we allemaal verantwoording afleggen van de plaatsen waarheen we "gevlogen" zijn. Wie daar niet aan denkt voor hij/zij aan het einde is, doet het te laat. Want als het einde daar is, is het heden voorbij. Het leven is dan verleden tijd. Daarom "heden" zo gij Zijn stem hoort.....". Die regel kennen jullie verder wel. Neemt hem ook in acht.

Nehemia was bezig met het belijden van schuld. Hij deed dat met en mede namens het volk. Als hij aan het verleden dacht, kon hij God geen ongerijmde dingen toeschrijven, en omtrent zichzelf en het volk kon hij geen goede dingen vermelden. De Heere was rechtvaardig geweest in het uitdelen van de straffen, en het volk had dat verdiend. Het volk wordt in al zijn onderscheidingen genoemd.

Lees het nog maar eens na: "Doch Gij zijt rechtvaardig in alles wat ons is overkomen; want Gij hebt trouwelijk gehandeld, maar wij hebben goddelooselijk gehandeld. En onze koningen, onze vorsten, onze priesters en onze vaders hebben Uwe wet niet gedaan, en zij hebben niet geluisterd naar Uwe geboden en naar Uwe getuigenissen, die Gij tegen hen betuigt; Want zij hebben U niet gediend in hun koninkrijk, en in Uw menigvuldig goed, dat Gij hun gaft en in dat wijde en dat vette land, dat Gij voor hun aangezicht gegeven had; en zij hebben zich niet bekeerd van hun boze werken. Zie, wij zijn heden knechten, ja, het land dat Gij onze vaders gegeven hebt om de vrucht daarvan en het goede daarvan te eten, zie, daarin zijn wij knechten; en het vermenigvuldigt zijn inkomsten voor de koningen, die Gij over ons gesteld hebt om onzer zonden wil, en zij heersen over onze lichamen en over onze beesten naar hun welgevallen; also zijn wij in grote benauwdheid." Zie Neh. 9 : 33-38.

Je zou deze verzen samen kunnen vatten in "overheid en onderdanen". Zij belijden, dat alle ellende, waarin men verkeerd had en in feite nog verkeerde, een gevolg waren van hun eigen zonden. De vijanden, die de Heere over hen had doen heersen, waren nog lang niet uitgestorven. Zij lieten zich, juist tijdens

de herbouwwerkzaamheden nog geducht gelden. We hebben daar in het verleden kennis van genomen. Als je tegen de achtergrond, van alles wat gezegd is, de tekst leest: "alzo zijn wij allen in grote benauwdheid", dan klinkt dit als 't ware als een snik, waarmee deze belijdenis besloten wordt. Die snik geeft de droefheid weer, waarmee de belijdenis gedaan wordt. Want men kan natuurlijk met de mond zo heel veel zeggen, terwijl men met het hart niet de minste smart gevoelt, aangaande alle dingen, die men met de mond zo grif beleden heeft.

Laat iedere lezer dit maar nagaan in zijn leven. We hebben er echt geen moeite mee om te zeggen dat we zondaren zijn, dat wij niets hebben verdiend, dan dat de Heere ons met Zijn oordelen zou treffen. En als de oordelen er zijn, en die zijn er in de wereld, ja in het leven van elk mens, dan schuiven we daarvan heel rustig de schuld op "de zonde". Dat hoort er gewoon bij, vooral als je prijs stelt op de naam "reformatorisch". Doch we gaan inmiddels rustig verder. Dat doet niet alleen de "goddeloze wereld", doch ook de "vrome kerkmens". Als ik over de "vrome kerkmens" spreek, dan bedoel ik daarmee de farizeeër, die zo heel netjes gebruik weet te maken van de woorden van de tollenaar: "O God, wees mij, de zondaar, genadig. Doch als ik de woorden van de tollenaar gebruik, zonder dat het hart van de tollenaar daar achter zit, dat is dat door schuldbesef getroffen en verslagen hart, dan maak ik mij nogschuldig aan diefstal ook. Namelijk "woord-diefstal". Dat is ook zonde tegen het achtste gebod "Gij zult niet stelen". Misschien zegt deze of gene wel: Moet je het allemaal zo nauw nemen? Dat gaat mij toch wel wat te ver. Ik kan zulk een opmerking wel begrijpen, doch bedenk, geliefde lezer, we hebben met God te doen, altijd en overal, en Die neemt het zeer nauw. Wie dat gaat beleven neemt het ook nauw, ja zeer nauw. Dat woordje "nauw" is in deze tijd bepaald niet geliefd. Want we leven maar graag in de "ruimte". Niet te nauw a.u.b. Want dan schiet er geen leven meer over. 't Gevolg is, dat als men het niet zo nauw neemt, men ook nooit in benauwdheid komt. En als men nooit in benauwdheid komt, zal men ook nooit vanuit die benauwdheid gaan roepen. Men is dan ten ene male vreemd aan dat bekende vers: "Ik werd benauwd aan alle zijden. En 'k riep de HEER' ootmoedig aan...." Weten jullie daarvan? Een vraag die toch wel gesteld mag worden. Een vraag die gesteld moet worden. En als je daar een eerlijk antwoord op moogt geven, dan blijft het vervolg ook niet achterwege: "De HEER' verhoorde mij in 't lijden en deed mij in de ruimte gaan". Wie werkelijk zijn zonde belijdt, krijgt vergeving. Dat belooft de Heere. En daar kun je op aan. Het belijden geeft lucht. Je kunt dan weer adem halen. Je krijgt dan ook verder te kijken, dan alleen die belofte van vergeving, die op zichzelf zo rijk aan inhoud is. Want als God vergeving schenkt, dan doet Hij dat niet zomaar. Alsof de zonden door de Heere niet geteld zouden worden. Zo wordt er wel over gedacht. Door velen, misschien(?). Ik hoop niet van door jullie. Want "zonden" zijn dure zaken. Die moeten worden betaald. En dat is bij mensen een onmogelijke zaak. Want wie zal de dure prijs der ziele, dat rantsoen, aan God in tijd of eeuwigheid voldoen? Dat is een menselijk onmogelijke zaak. Al zou je tien eeuwigheden in de hel kunnen doorbrengen, dan zou daar nog niet één zonde mee betaald zijn. Denk daar eens goed over na! Doch wat nu bij mensen onmogelijk is, dat is mogelijk bij God. Dat is het geheim van de schuldvergeving. Want als God de schuld vergeeft, dan doet Hij dat omdat deze betaald is, door Zijn Eniggeboren en veel geliefde Zoon. Dat is de Heere Jezus Christus. Die heeft Zijn leven gegeven voor de schuld van Zijn volk. Daar is Hij de smartelijke, vervloekte kruisdood voor gestorven. Wie dit geheim van de schuldvergeving gaat verstaan, om Jezus wil, die gaat de zonde haten. Die gaat tranen schreien van kinderlijke droefheid over de grootheid van het kwaad dat men heeft bedreven. Dat zijn ook tranen van liefde, die men niet op kan, omdat ze zo groot is, ten opzichte van zulk een groot schuldig mens. Tranen van liefde tot God, Die Zijn eigen Zoon niet heeft

gespaard, om een verloren zondaar te kunnen sparen. Dan worden de zonden ook gehaat. Dat kan niet anders. Want God liefhebben en de zonde liefhebben, dat zijn twee zaken die nooit samen kunnen gaan. Wie ze denkt te kunnen combineren, moet er zeker van zijn, dat hij/zij zich bedriegt voor de eeuwigheid. Wie ernst maakt met het heil van zijn onsterfelijke ziel, zal het mij niet kwalijk nemen, dat ik op deze dingen met alle ernst zoek te wijzen. Want het gaat op een eeuwigheid aan. "Wij vliegen daarheen", zo schreven wij in het begin. En het is aan het einde: "Eeuwig wel, of eeuwig wee". Een derde mogelijkheid is er niet. Gelukkig is hij, die iets van deze zaken kennen mag, al zal hij zich de ongelukkigste wel eens gevoelen, die er op aarde rondloopt. Want als men de "dure" zonden gaat haten, dan wil men het "goede" gaan doen. Dat is al datgene wat God in Zijn Woord geboden heeft. En daartoe is men ten enenmale onbekwaam. Dit deed Paulus zeggen: Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?... Toen men de zonden beleden had, het voor Gods aangezicht uitgeschreid had, ging men niet naar huis. Neen! "En in dit alles maken wij een vast verbond en schrijven het; en onze vorsten, onze levieten en onze priesters zullen het verzegelen". Men maakte een verbond met God. Men beloofde Hem plechtig in Zijn wegen te zullen gaan wandelen. En dit was niet alleen maar weer een "belofte", zo gemakkelijk uitgesproken. Doch men wilde het ook laten beschrijven, zwart op wit laten vastleggen. En dan moest het nog ondertekend worden ook. Denk daar maar eens over na, want ik bemerk dat mijn artikel weer de vereiste lengte verkregen heeft. Doch dat belet jullie niet om verder te denken, als mijn schrijfmachine de laatste letters aan het papier toevertrouwt. De hartelijke groeten van jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Zesde Haamstede predikantenconferentie

Voor de conferentie, die D.V. 4, 5 en 6 september a.s. in "De Burght" te Burgh/Haamstede zal worden gehouden, is het programma als volgt samengesteld:

Drs. A.G. Knevel:

Media en Achtergronden.

Ds. C. Harinck:

De Verzoening.

Ds. P. den Butter:

Gods souvereiniteit (2 lezingen).

Drs. E.F. Vergunst:

Petrus (2 lezingen).

Drs. P. de Vries:

Archibald Alexander: Religious Experience.

Drs. A. de Reuver:

Luthers Kruistheologie.

Ds. A. Beens zal de conferentie openen; Ds. C.G. Vreugdenhil zal het slotwoord spreken. Eventuele inlichtingen worden verstrekt door Ds. K. ten Klooster (01870-2529) en Ds. C.G. Vreugdenhil (01184-78498).

VAST EN ZEKER Catechisatieboekjes over de Gereformeerde geloofsleer

uitgaande van de Chr. Geref. predikantenstudiekring "Calvijn", bestemd voor de leeftijd vanaf 15 jaar.

- Eenvoudige vraag- en antwoordmethode
- Overzichtelijk van inhoud
- Elke les beginnend met een Bijbelstudie
- Aansluitend bij de Geref. Belijdenisgeschriften
- Aktuele toespitsing

Deel 1: (Belijdenis, Bijbel, God, Schepping, Verbond)

Deel 2: (Verlosser, Heilige Geest, Orde des heils)

Deel 3: (Wet, Gebed, Kerk, Sacramenten, Kerkgeschiedenis)

Deel 4: (De Tien Geboden voor deze tijd)

Te bestellen à f 2,95 bij ds. H. Korving, Doddegras 34, 3902 AN Veenendaal, tel. 08385-27724.

NAJAARSCONFERENTIE AMBTSDRAGERS

Wat staat aan de eenheid onder gereformeerde belijders nu werkelijk in de weg. Zijn dat alleen verschillen in geloofsbeleving en accentverschillen in de prediking? Gaat het alleen om principiële verschillen die onoverbrugbaar zijn of vormen misschien ook de organisatorische structuren van de kerken een belemmering? Hoe kan in dit kleine land onder het volk van God zoveel afstandelijkheid, verwijdering en verscheurdheid bestaan? Is de theologie als wetenschap daaraan misschien ook de-bet? Moet het ons verwonderen dat de buitenkerkelijke wereld bij het zien van al die geestelijke verwarring de kerk, met haar geringe werfkracht naar buiten, de vraag stelt:

"Heeft God het nu zo moeilijk gemaakt of maken jullie kerkmensen het zo ingewikkeld?"

Een vraag die het comité landelijke ambtsdragersconferentie tot thema heeft gemaakt voor de komende najaarsconferentie, die bij leven en welzijn zal worden gehouden op

zaterdag 6 oktober 1990 in de Ichthuskerk in Amersfoort, aanvang 10 uur.

Inleider: Prof. Dr. W. van 't Spijker te Apeldoorn.

Deelname aan het discussie-panel is toegezegd door:

Prof. Dr. C. Trimp:

hoogleraar voor de Geref. Kerken (vrijgemaakt) in Kampen.

Ir. J. van der Graaf:

alg. secretaris van de Geref. Bond in de Ned. Herv. Kerk.

Ds. G. van den Brink:

emeritus predikant van de Nederlands-Gereformeerde Kerken.

Ds. J. Westerink:

voorzitter van het chr. geref. deputaatschap, eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland.

Dhr. I.A. Kole

(geref. gemeenten), lid van de centrale directie van de Driestar in Gouda.

Slotwoord:

Ds. J.H. Velema, em. pred. te Nunspeet.

Spare God ons allen tot die datum en moge bedoeling en opzet van de conferentie Zijn goedkeuring en zegen hebben.

Namens het comité:

D. Koole, voorzitter.

H. van der Laan, secretaris.

GENEESKRACHTIGE KRUIDENTABLETTE

Behalve onze meer dan 40 soorten geneeskrachtige kruiden, leveren wij 6 soorten in tabletvorm, n.l. VERMAGERING, ZENUWEN, VOCHTAFDRIJVEND, RHEUMATIEK, VERNAUWDE BLOEDVATEN EN VERHOOGDE BLOEDDRUK.

Kuur voor een maand f. 22,50 incl. verz.kosten.

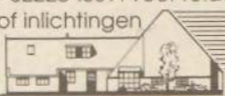
DROGISTERIJ SIKKING

Barvevoetstraat 5 - 2011 WL Haarlem
Telefoon 023 - 312882, b.g.g. 023 - 324606

Westkapelle TE HUUR

vacantiehuis en luxe sta-caravans op zeer mooi en rustig plekje op boerderij dichtbij het strand, tel. 01187-1441.

TEXEL bungalows, sta-caravans, volledig pension: 02220-18391 voor folder of inlichtingen

vakantiecentrum
De Verrassing

STEUN GLIAGG DE POORT

voor gespecialiseerde psychosociale hulp aan jeugdigen en volwassenen.

een verantwoord alternatief voor de RIAGG's met vestigingen in Amersfoort, Goes, Schiedam en Zwolle. De sterke toename van het aantal hulpvragen veroorzaakt onverantwoord lange wachtlijsten en zelfs patiëntenstops. En dat terwijl de hulp zo dringend noodzakelijk is!

Wat is verantwoorde hulpverlening U waard?

Maak uw gift over op giro 3971975

Ln.v. GLIAGG DE POORT - SCHIEDAM - TEL. 010-4261081